

**Professori
ILKKA VIRTANEN**

**Yliopiston tervehdys Vaasan yliopiston
ylioppilaskunnan itsenäisyysjuhlassa
Ravintola Leipätehtaassa 6.12.1997**

SUOMI 80 v - ITSENÄISYYDEN SAAVUTTAMINEN, PUOLUSTAMINEN JA SÄILYTTÄMINEN INTEGROITUNEESSA EUROOPASSA

Itsenäisyyspäivämme viettoa ovat perinteisesti hallinneet muistumat ja palautumat sotavuosien tapahtumiin. Tämä onkin varsin luonnollista. Keskuudesamme on edelleen runsaasti henkilöitä, jotka ovat tuon ajan omakohtaisesti kokeneet. He joutuivat maamme itsenäisyyden puolustamisessa niin lujille ja niin suuriin uhrauksiin, että itsenäisyyden säilyttämisestä yli vaikean kriisiajan on tullut kuin luonnostaan kansallisen juhlapäivämme pääsisältö. Lisäksi aika ja sen mukana mielipideilmasto ovat 1980- ja 1990- luvuilla muuttuneet niin, että sotavuosien tapahtumista on tullut mahdolliseksi puhua entistä avoimemmin ja rehellisemmin. On voitu ryhtyä antamaan kunniaa sille sukupolvelle ja niille henkilöille, jotka tuon työn itsenäisyytemme puolustamiseksi ja säilyttämiseksi runsaat puoli vuosisataa sitten suorittivat.

Itsenäisyytemme saavuttaminen 80 vuotta sitten edellytti niinikään sotatoimia. Jääkäreiden kouluttautuminen Saksassa, aselaiva Equityn tuoma aselähetys Pohjanmaalle ja suojeluskuntatoiminta loivat pohjan vapaussodalle, jolla itsenäiseksi julistautunut Suomi vapautettiin venäläisistä sotajoukoista. Traagista oli, että vapaussodan rinnalle, osin siihen yhdistyneenä, syttyi yhteiskunnallisista, sosiaalisista ja poliittisista syistä kummunnut kansalaissota, "punakapina". Tapahtumat jättivät jälkeensä niin syviä traumoja, että vasta aivan viime vuosina on pystytty analyyttisesti ja kiihkottomasti tarkastelemaan noita itsenäisyytemme myrskyisiä alkuvuosia.

Itsenäistynyt uusi valtio alkoi kehittyä nopeasti. Sillä oli kehitykseensä hyvät lähtökohdat. Kansakuntana suomalaisilla oli jo monivuosisataiset perinteet. Myös järjestäytyneestä valtiollisesta elämästä suomalaisilla oli runsaasti kokemusta, sekä Ruotsin vallan ajoilta että ennen kaikkea itsenäisyyttä edeltäneeltä autonomian ajalta. Valtiollisesti itsenäisenä toimijana vielä nuori Suomi olikin kansakuntana jo konkarisarjaa, tyypillistä eurooppalaista tasoa. Vain tästä lähtökohdasta onkin ymmärrettävää, että nuori valtio pystyi päättäväiseen ja yhtenäiseen toimintaan pian seuranneen ulkoisen uhkan ja hyökkäyksen aikana.

Kun Suomi viisi vuotta sitten vietti itsenäisyytensä 75-vuotisjuhlaa, itsenäisyyden keskeiseksi elementiksi haluttiinkin nostaa suomalaisuus. Haluttiin siirtää itsenäisyyden juhlinnan kohdetta lisääntyvästi menneisyydestä nykyisyyteen ja tulevaisuuteen, ihmisten omaan elämään ja heidän suomalaisuuteensa. Itsenäisyytemme teemoiksi valittiin tuolloin luonto, kulttuuri ja hyvinvointi, suomalaisuuden keskeiset rakenneosat.

Luonto on aina kuulunut läheisesti suomalaiseen elämäntapaan ja ollut sen keskeinen vaikuttaja. Me meren ja saariston äärellä asuvat vaasalaiset tiedostamme sen jos ketkä. Nykyisten laajamittaisten ympäristötuhojen ja globaalisten uhkien aikana ainutlaatuinen läheisyytemme luontoon korostuu rikkautena, jonka säilyttäminen on yksi tärkeimmistä pitkän aikavälin yhteiskuntapoliittisista kysymyksistämme. Natura 2000 -hankkeesta kuitenkin tiedämme, että syntyy helposti tilanteita, joissa yhteiskunnan ja yksityinen etu ovat ristiriidassa.

Suomalaisuus on omintakeista oman kielensä ja kulttuurinsa ansiosta. Omalla kulttuurilla oli varsin ratkaiseva asema silloin, kun taistelimme sortovuosina vieraan kulttuurin vyörytysryityksiä vastaan ja valmistauduimme tulevaan itsenäisyyteemme. Sibeliuksen Jääkärimarssi ja Finlandia, Gallen-Kallelan Sammon ryöstö ja laajemmin koko Pariisin maailmannäyttelyn teossarja, urheilijoidemme suomalaisina saavuttamat menestykset ensimmäisissä olympialaisissaan ja monet muut tuon ajan vastaavat esimerkit toivat omaleimaisen kansakuntamme maailmanlaajuiseen tietoisuuteen. Samalla kuitenkin kun kielemme ja kulttuurimme on luonut lujan perustan itsenäisyydellemme, se on osa laajempaa ihmiskunnan perintöä, johon meidän tulee kansainvälisen kanssakäymisen avulla antaa tulevaisuudessa yhä suurempi panoksemme.

Suomalaisina olemme kyenneet rakentamaan yhteiskuntaamme hyvinvoinnin, joka on maailman huipputasoa. Äskettäin kokemamme poikkeuksellisen vaikea ajanjakso ei riitä muuttamaan tätä kokonaiskuvaa. Kansalaistemme sekä materiaalisen että henkisen turvallisuuden muodossa kokema hyvinvointi on edelleenkin yksi suomalaisen yhteiskunnan tunnusmerkeistä.

Partekin pääjohtaja, aikaisempi opetusministeri Christoffer Taxell pohti eräässä syvimpinä lamavuosina pitämässään esitelmässä maamme mahdollisuuksia päästä takaisin sille taloudellisen hyvinvoinnin kasvu-uralle, jolla aiemmin olimme olleet. Roolissaan yritysjohtajana hän näki tämän olevan voimakkaasti sidoksissa kansainvälistä toimintaa harjoittavien yritysten menestymiseen. Yhtenä osakysymyksenä hän tarkasteli niitä tekijöitä ja edellytyksiä, joiden perusteella kansainvälinen yritys yleensä katsoo mahdolliseksi investoida Suomeen. Raaka-aineiden runsaus ja niiden hyödyntämisen helppous ei Taxellin mukaan voi olla Suomen vahvuus tässä suhteessa. Myöskään runsain mitoin käytettävissä oleva halpa työvoima ei ole suomalainen vahvuustekijä. Tänne ei myöskään kannata sijoittaa suurten kotimarkkinamahdollisuuksien toivossa, sellaisia kun ei ole. Hyvin koulutettu, asiansa osaava ja korkean työmoraalin omaava työvoima sen sijaan oli Taxellin mukaan tärkein tekijä, jolla Suomi voi tulevaisuutensa puolesta kilpailla.

Maamme koulutusjärjestelmää onkin jatkuvasti kehitetty ja ajantasaistettu. Kahden viime vuosikymmenen aikana koko koulutusjärjestelmämme peruskoulusta yliopisto-opetukseen asti on kokenut uudistuksia. Uudistusten tulokset ovat olleet pääosin myönteisiä, perinteisiltä virheiltäkään ei kuitenkaan ole välttytty: uudistuksen innossa on heitetty pois myös vanhaa hyvää ja jotkut uudistustoimenpiteet ovat olleet vain näennäisiä, vailla todellista sisältöä. Esimerkiksi yliopisto-opintojen pari vuotta sitten toteutuneen viimeisimmän uudistuskierroksen keskeinen periaate oli yhdistää käytössä olevan ja sitä edeltäneen järjestelmän parhaat puolet ja muuntaa ne nykytilanteeseen sopiviksi.

Kansainvälisyyden huomioon ottaminen kaikessa koulutuksessa on ohjelmien kehityksen keskeinen piirre. Myös yliopistoissa, jotka ovat aina olleet luonteeltaan kansainvälisiä, kansainvälisyys on saanut uutta merkitystä ja sisältöä. Kansainvälisyys on tuotava kaikille yliopistoyhteisön jäsenille, olipa kyseessä sitten opettaja tai opiskelija, omakohtaisen kokemisen tasolle. Taloudellisen, yhteiskunnallisen ja Suomen tapauksessa myös valtiollisen toiminnan yhä lisääntyvä ja monipuolistuva kansainvälisyys edellyttää tätä välttämättä.

Eri elämänalojen kansainvälistyminen on nostanut esiin myös kysymyksen itsenäisyydestä uusissa kansainvälisissä olosuhteissa. Suomessa ja Pohjoismaissa kysymys on ollut erityisen ajankohtainen näiden maiden tehdessä ratkaisunsa Euroopan Unioniin liittymisestä tai liittymättömyydestä. EU:a vastustaneiden tahojen keskeisenä argumenttina liittymistä vastaan oli pelko valtiollisen itsenäisyyden menettämisestä. Nähtiin, että Euroopan Unioniin kuuluva Suomi ei olisi enää suvereeni valtio, vaan se olisi luovuttanut erityisesti taloudellisen mutta keskeisiltä osiltaan myös valtiollisen päätösvaltansa kasvottomalle monikansalliselle elimelle, "Brysselille". Unionin jäsenyyden ollessa tosia asiaa keskustelua jatketaan yhteiseen valuuttaan siirtymisen eduista ja haitoista.

Jälkikäteen tarkasteltuna on ilmeistä, että kansalaisten enemmistön EU-myönteinen kanta rakentui ensisijaisesti turvallisuuspoliittisista lähtökohdista. EU:iin liittyminen tarjosi ulkopuolelle jäämistä paremman vaihtoehdon maamme itsenäisyyden turvaamiseksi myös tulevaisuudessa. Valitsemalla EU:n ilmaisimme halumme kuulua edelleenkin siihen läntiseen yhteisöön, josta uskontomme, kulttuurimme ja taloudellinen hyvinvointimme ovat voittopuolisesti peräisin. Turvallisuuspoliittista asemaamme kuvatkoon seuraava anekdootti. Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun rehtori, professori Juhani Jaakkola vieraili EU-ratkaisumme alla Brysselissä. Kysyessään johtavalta EU-virkamieheltä "Miksi EU haluaisi Suomen jäsenekseen?", hän sai nopeasti vastauksen: "1300 km tiedettyä, vakiintunutta ja valvottua rajaa". Pohtiessaan kotimaassaan kollegojensa kanssa samaa kysymystä toisin päin "Miksi Suomen tulisi liittyä EU:iin?" Jaakkola sai vastaukseksi niinikään "1300 km yhteistä rajaa!"

Tulevaisuuden ennustamisen sanotaan olevan vaikeata. Siksi ei olekaan syytä tyytyä tulevaisuuden ennustamiseen vaan tarttua toimeen sen tekemiseksi. Te ylioppilaat olette valinnoillanne keskeisiä tulevaisuuden Suomen tekijöitä. Teillä on vanhempianne ja opettajianne paremmat eväät kasvaa maailmankansalaisiksi. Oikein ymmärretty kansainvälisyys onkin nykypäivän ja tulevaisuuden isännällisyyttä. Olkaamme siis itsenäisiä kansainvälisiä suomalaisia!